

PARLEM-NE

JOAN SOLÀ

«L'església d'Efes»

Continuo la sessió de consultes. Ara són un equip d'excel·lents traductors de la Bíblia. A l'Apocalipsi 2,1 apareix aquesta construcció (que es repeteix): «A l'àngel de l'església d'Efes, escriu-li».

Al text grec hi diu literalment *en Efes*, i s'hi sobreentén el verb *eimi* 'ser' (en altres passatges el verb és explícit). L'equip tracta d'ajustar-se més al dit verb, i uns suggereixen de traduir [1] «A l'àngel de l'església *que hi ha a Efes*, escriu-li», i uns altres [2] «A l'àngel de l'església *que és a Efes*, escriu-li». Altres traductors del passatge han donat simplement *d'Efes* (sense verb) o bé la versió [1]. I la pregunta és quina de les versions [1], [2] és adequada o més adequada. Els vaig respondre el següent.

Per a la meua intuïció, entre [1] i [2] només és bona [1]. El perquè és cosa secundària (i no sempre el trobem): simplement jo diria [1] i mai [2]. Ja Gabriel Ferrater deia que subordinar els fets a alguna «explicació o justificació» tècnica era posar el carro davant dels bous. Però avui ja coneixem prou bé aquest terreny. En català amb *haver-hi* introduïm al discurs una entitat nova (un nom), la qual serà, doncs, rema, i la construcció té l'esquema «locatiu + *haver-hi* + nom»: [3] «Al carrer *hi ha* un cotxe». I usem *ser* en el cas contrari, d'un nom ja present a la conversa (tema), del qual diem que es troba en

tal lloc (rema), i l'esquema és «nom + *ser* + locatiu»: [4] «El cotxe *és* al carrer».

Una filigrana, vaja. Si no fossin... dues coses: en català tenim tres verbs, *ser*, *estar*, *haver-hi*, no pas dos, i per tant cal adjudicar una part de la parcel·la al tercer; però ho deixarem estar. (Al País Valencià la distribució no és la mateixa que a la resta, i a la resta... la joventut actual ja ha mig perdut la carta de navegar.) Segona i principal: senyor, no ens faci beure a galet, que [1] i [2] no són pas com [3] i [4]! Vet aquí el problema del lingüista. El que diré ara pot ser cert i exacte o no, però no afecta ni poc ni molt la conclusió de més amunt.

A «Escriu a l'àngel de l'església que hi ha a Efes» tenim una oració de relatiu (*que hi ha a Efes*), que amaga, doncs, el nom (que coincideix amb l'antecedent). L'antecedent (*l'església*) no és un nom prou ben determinat, malgrat l'article que porta, i el determina precisament l'oració de relatiu, que és, per tant, restrictiva. El conjunt, abans de produir-se la relativització, podria ser així: «Escriu a l'àngel de l'església [a Efes hi ha una *església*]», i ja hem retrobat l'estructura [1]; com que els dos noms *església* es refereixen a la mateixa entitat, en català la relativització és obligatòria. Aquí el problema és el següent: el català té tres verbs per a les construccions locatives; altres llengües (francès) només en tenen dos, i altres en tenen un (potser grec, llatí, anglès), i aquestes altres llengües expressen els nostres matisos per altres mitjans. Ens enganyem si pretenem portar la «fidelitat» de la traducció fins al punt de mutilar el nostre sistema.*

No portem la «fidelitat» de la traducció fins al punt de mutilar el nostre sistema

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Complet?

Convé destacar la importància del diccionari en els preacords dels partits catalans pel finançament. L'acord va perillar fins a l'últim instant per la discutida sinonímia entre els termes *íntegre* i *complet* aplicats a: «els recursos de la Generalitat han d'incloure el rendiment *íntegre* o *complet* de tots els tributs estatals cedits». La primera accepció de *complet* és «que conté tots els elements o les parts [...] sense mancar-ne cap», mentre que la del terme *íntegre* és més directa: «sencer». És evident que, en aquest context, són termes equivalents, encara que finalment *complet* fos retirat del text de l'acord perquè no figura explícitament a l'Estatut. Ai, la literalitat! En canvi, crec que ningú no va fer esment dels implícits morals que arrosseguen aquests dos sinònims bivitel·lins. Segur que els soferts negociadors devien percebre el deix de respectabilitat que envolta la integritat -*íntegre* vol dir, també, incorruptible-, comparat amb l'ús prostibulari de l'expressió *un* (servei) *complet*. Doncs jo trobo que un *complet* és més escaient, encara que, a la curiosa casa de barrets on vivim, sovint paga la puta i cobra el client.*

Retrat | Pere Guixà

Giuseppe Tomasi di Lampedusa

La vida de Lampedusa (1896-1957) va ser plàcida. No tant perquè fos un senyoret, sinó per la poca ambició. Lector avidíssim -més que no pas escriptor-, visitava cada matí dues llibreries de Palerm i a la tarda llegia a casa. Els veïns el veien passar amb un paquet de llibres en convivència amb un manat de raves o una safata amb dolços. En aquests passejos, Lampedusa sempre duia algun volum de Shakespeare, que l'alleujava si veia alguna cosa ingrata.

Onze mesos després de morir, es va publicar *El gatopardo*. Ell no ho va saber; havia

Lampedusa deia que el seu defecte més acusat era la duresa de cor

rebut els refusos editorials amb escepticisme. Aquest gran llibre és quasi l'únic que va escriure i va fer-ho després que un cosí seu rebés de Montale, per un llibret de poesia, alguns elogis. «Amb la certesa matemàtica de no ser menys idiota, vaig seure en una cadira i vaig escriure una novel·la», diu en la carta a un amic.

I al seu diari: «Sóc solitari. De les setze hores de vigília, en passo dotze sol. Però no només llegint, sinó també fent teories literàries». Aquestes teories eren més aviat apunts per a un alumne, Francesco Orlando, jove de la burgesia local. Tres

dies a la setmana es reunien mestre i pupil, de tres a sis. Les classes eren en anglès i sobre aquesta literatura, si bé després van fer-ne de literatura francesa. Les feien a la casa de l'escriptor. El noi llegia en veu alta la lliçó escrita pel mestre. Després la comentaven o llegien altres textos. No hi faltaven fragments de Dickens i Shakespeare, i sobretot d'autors del XIX.

Lampedusa es va prendre molt seriosament aquestes classes, fins al punt que hi ha una nota sobre Byron en què diu: «Són les pitjors pàgines escrites mai per grapa humana». Aquestes lliçons (unes mil pàgi-

nes) desprenen humor, saviesa i finor.

Seria atrevit dir que les classes van fer que Lampedusa escrivís, però podem pensar que, en tant que via de comunicació, van trasbalsar el lector entotsolat.

Lampedusa era d'aquelles persones que no actuen, que pensen que hem de deixar els altres en els seus errors. Ell, com tots, va cometre el seu, ja que segons deia el seu defecte més acusat era la duresa de cor. I contra això va avisar el seu cosí Gioacchino, quaranta anys més jove i a qui va acabar adoptant. «Vés amb compte. *Cave obdurationem cordis*».*